

J. R.

**O projekcie kodeksu cywilnego
RSFRR : [recenzja artykułu W. A.
Bołdyriewa opublikowanego w
czasopiśmie "Sowietskoe
Gosudarstwo i Prawo", 1962, nr 8]**

Palestra 6/10(58), 98-100

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Podkreślając w zakończeniu artykułu fakt znajdowania się w szeregach sędziowskich ludzi, którzy nie potrafią w należyty sposób wywiązać się ze swych obowiązków, autor wskazuje na konieczność podniesienia poziomu zawodowego i politycznego pracowników aparatu wymiaru sprawiedliwości, na konieczność dokonywania ścisłej selekcji i stosowania większych wymagań przy tworzeniu nowej kadry sędziów i prokuratorów.

O projekcie kodeksu cywilnego RSFR

Pisze na łamach tegoż numeru „Sowietskogo Gosudarstwa i Prawa” Minister Sprawiedliwości RSFR W. A. Boldyriew. W obecnej chwili we wszystkich republikach radzieckich trwają prace nad opracowaniem nowych kodeksów cywilnych.

Projekt k.c. RSFR przygotowany był jeszcze w 1958 r. i następnie poddany został szerokiej publicznej dyskusji. Struktura projektu odpowiada w zasadzie strukturze Podstaw radzieckiego ustawodawstwa cywilnego z 6.XII.1961 r. Projekt składa się z następujących rozdziałów: 1. Przepisy ogólne; 2. Prawo własności; 3. Prawo zobowiązań; 4. Poszczególne rodzaje zobowiązań; 5. Prawo autorskie; 6. Prawo wynalazcze; 7. Prawo spadkowe; 8. Zdolność prawna cudzoziemców. Stosowanie ustaw cywilnych państw obcych, umów i uzgodnień międzynarodowych.

Normy projektu k.c. RSFR, rozwijając, jak pisze autor, zasady zamieszczone w Podstawach z 1961 r., zawierają szereg nowych postanowień, które zostały poddyktowane przez życie. Większość tych postanowień stanowi uogólnienie poglądów umocnionych już przez praktykę sądową i arbitrażową oraz znajdujących teoretyczne uzasadnienie w nauce prawa.

W rozdziale I projektu — poza wprowadzeniem odpowiednich norm Podstaw — znajduje się szereg przepisów szczególnych. W szczególności szerzej ujęty został tytuł o osobach. Nowością jest wprowadzenie sądowego trybu orzekania o ograniczeniu zdolności do działań prawnych zamiast trybu administracyjnego. Projekt przewiduje także podwyższenie dolnej granicy wieku (z 14 na 15 lat), z upływem którego ustawa łączy powstanie ograniczonej zdolności do działań prawnych. Stosownie do art. 10 Podstaw projekt ustanawia także drogę sądową do uznania za zaginionego i zmarłego zamiast dotychczasowego trybu notarialnego.

Projekt zawiera także szereg norm o skutkach niedopełnienia wymagań formalnych przy zawieraniu czynności prawnych. Wprowadza przy tym zasadę, że niedopełnienie ustanowionej w ustawie zwykłej formy pisemnej pociąga za sobą nieważność umowy tylko w wypadkach przewidzianych przez ustawę. Według ogólnej zasady pisemna forma jest wymagana dla umów o wartości przekraczającej 100 rubli. Niedopełnienie tego warunku pociąga za sobą niedopuszczalność dowodzenia istnienia i treści umowy za pomocą dowodu ze świadków. Natomiast niedopełnienie ustanowionej przez ustawę formy notarialnej pociąga za sobą zawsze nieważność umowy. Jednakże jeśli jedna ze stron przystąpiła, chociażby częściowo, do wykonania umowy wymagającej formy notarialnej, a druga strona uchyla się od notarialnego potwierdzenia umowy, sąd może na wniosek strony wykonującej umowę uznać tę umowę za ważną i wówczas odpada konieczność notarialnego jej potwierdzenia.

Projekt podkreśla za Podstawami konsumpcyjny charakter prawa własności osobistej obywateli. Wprowadza wyrażoną w Podstawach zasadę, że obywatel w ra-

mach osobistej własności może mieć tylko jeden dom mieszkalny. Żyjący razem małżonkowie i ich małoletnie dzieci mają również prawo do własności (osobistej) jednego tylko domu. Projekt utrwała obowiązujący maksymalny rozmiar powierzchni mieszkalnej domu mogącego stanowić przedmiot własności osobistej (60 m²) obywatela lub razem żyjących małżonków i ich małoletnich dzieci — bez wskazania liczby izb.

Projekt zawiera także ważne postanowienia o sposobach zniesienia prawa własności osobistej domu mieszkalnego w razie posiadania przez obywatela lub przez razem żyjących małżonków i ich małoletnich dzieci więcej niż jednego domu mieszkalnego. W takiej sytuacji osoba (lub osoby) posiadające drugi dom mieszkalny obowiązane są w ciągu roku sprzedać go, podarować lub w inny sposób pozbyć się jego własności. W przeciwnym wypadku organ wykonawczy miejscowej rady wydaje postanowienie o sprzedaży przymusowej w trybie przewidzianym przez kodeks postępowania cywilnego. Jeżeli nie znajdzie się nabywca, dom taki przechodzi na własność państwa. Zasada powyższa znajduje także zastosowanie wtedy, kiedy część lub części domu czy izby w domu wielomieszkaniowym spółdzielni budowlanej przewyższają ustalone przez ustawę normy powierzchni mieszkalnej.

Projekt zawiera także przepis, w myśl którego dom mieszkalny lub jego część, wykorzystywane przez właściciela w celu osiągnięcia dochodów nie pochodzących z własnej pracy, mogą być skonfiskowane w trybie orzeczenia sądowego na skutek powództwa wniesionego przez komitet wykonawczy rady terenowej.

W rozdziale III o prawie zobowiązań szereg norm poświęconych jest stosunkom obligacyjnym pomiędzy organizacjami socjalistycznymi. Odnoszą się do nich normy o powstawaniu zobowiązań bezpośrednio z aktów planowania gospodarki narodowej, przepisy o tym, że treść umowy w tego rodzaju wypadkach powinna odpowiadać planowanemu zadaniu, przy czym umowę przeciwną takiemu zadaniu obowiązującemu obie strony uważa się za nieważną w tej części, w której pozostaje z nim w sprzeczności; umowa ta powinna być skorygowana w taki sposób, ażeby zadanie mogło być w pełni wykonane.

Projekt zawiera szereg przepisów dotyczących umowy najmu mieszkania, kodyfikując istniejące dotychczas w różnych aktach ustawodawczych prawo mieszkaniowe.

W zakresie prawa do spadkobrania Podstawa wprowadziły, jak wiadomo, dość istotne zmiany. Tak więc do spadkobrania powołani są w pierwszej linii dzieci spadkodawcy (w tym także przysposobieni), małżonek i rodzice (także przysposabiający). Ustanowiony również został nowy porządek spadkobrania osób, które pozostawały na utrzymaniu spadkodawcy. Powołani oni są do udziału w spadku nie w pierwszej linii. Druga linia spadkobierców (określenie tej linii Podstawa pozostawiła do kompetencji poszczególnym republikom) obejmuje — według projektu — braci i siostry zmarłego oraz jego dziadów.

Projekt wyłącza spadkobranie z mocy ustawy pomiędzy przysposobionym a jego krewnymi naturalnymi. Przysposobiony nie dziedziczy ani po swoich rodzicach naturalnych, ani po innych krewnych naturalnych zarówno w linii prostej (wstępnej), jak i w linii rodzeństwa, tj. po braciach i siostrach i *vice versa*.

Zgodnie z postanowieniami zawartymi w Podstawach projekt rozszerzył prawa obywateli do dysponowania swym majątkiem w rozporządzeniach testamentowych. Projekt odszedł od udziału spadkobierców na „obecnych” i „nieobecnych” i stanowi, że spadkobiercy, którzy żyli razem ze spadkodawcą aż do chwili jego śmier-

ci, uznani są za przyjmujących spadek, jeśli w ciągu 3 miesięcy od czasu otwarcia spadku nie zgłoszą przed notariuszem, że spadku nie przyjmują. Spadkobierców natomiast żyjących gdzie indziej uznaje się za przyjmujących spadek, jeśli w ciągu roku od momentu otwarcia spadku faktycznie wstąpili we władanie spadku lub uzyskali uprawnienia w stosunku do majątku spadkowego albo oświadczyli w biurze notarialnym miejsca otwarcia spadku, że spadek przyjmują.

Przestępczość młodocianych w USA

była przedmiotem wykładu wygłoszonego przez Prezydenta Międzynarodowej Unii Ochrony Dzieciństwa L. M. Mayo na konferencji w Genewie. Przedrukowuje go redakcja genewskiego kwartalnika „Revue internationale de criminologie et de police technique” (nr 2 z 1962 r.).

Z analizy przeprowadzonej przez autora wynika, że w USA obserwuje się wzrost natężenia przestępczości wśród młodocianych. Intensywnie prowadzone badania nie wykazały jednak, jak dotychczas, przyczyn powodujących ten wzrost ani też przyczyn samej przestępczości młodocianych. Autor zwraca uwagę na fakt heterogeniczności ludności USA, wśród której krańcowe ubóstwo istnieje obok fantastycznego bogactwa, zwraca uwagę na to, że ze zjawiskiem prosperity łączy się szereg powstających problemów, że kontrast pomiędzy obfitością a pozbawieniem dóbr w tym samym kraju stwarza zawsze stan niepokoju i zniechęcenia. O ile jednak niektóre państwa wykazują tendencje do minimalizowania aktualnych problemów wśród swojej młodocianej ludności, o tyle w USA robi się stosunkowo wiele, aby rozwiązać problem przestępczości młodocianych. Nigdy w historii tego kraju nie prowadzono na tak szeroką skalę badań w tym zakresie, jak robi się to obecnie.

Opinia publiczna coraz mniej zgadza się z tym, że problem przestępczości młodocianych będzie można rozwiązać za pomocą środków karnych. Dostrzega tu ona wiele aspektów ludzkich i naukowych. Autor opisuje szeroko zakrojone akcje prowadzone przez specjalne Biura Dzieci (*Children's Bureau*), które informują opinię publiczną o istocie, natężeniu i wadze społecznej tego problemu, prowadzą prace edukacyjne i wychowawcze, współpracują z sądami dla nieletnich, zakładami karnymi i fundacjami prywatnymi, mającymi za cel walkę z przestępczością młodocianych.

Problem zachowania się młodzieży jest problemem, zdaniem autora, uniwersalnym, nie ograniczającym się do określenia grup kulturalnych, narodowych lub ekonomicznych. Zachowanie się młodzieży w ogólności jest odzwierciedleniem życia, filozofii i innych walorów kraju, w którym ona żyje. Dzieci stanowią po prostu sumę wszystkich wpływów i warunków, jakie je zewsząd otaczają. Szczególnie zaś interesująca cecha charakteryzująca młodzież, cecha stara zresztą jak świat, która w pewnych okolicznościach może okazać się niebezpieczna, ale jednocześnie jest ona nieodzowna i pożądana — to konflikt między tendencją do przystosowania się do społeczeństwa z jednej strony oraz do wyróżniania się w nim z drugiej. Faktem jest, stwierdza autor, że każda młodzież pragnie uniezależnić się od dorosłego, pragnie zdobyć uznanie ze strony swoich kolegów, znaleźć ujście dla formujących się zdolności i własnych interesów. Pierwsze kontakty